

نومرو : ۷۴

اجتihad

اداره خانه

ایستانبول ، جغال اوغلنده

دائرة اجتهد

Idjtihad Constantinople

دوردنجی سنه

حریت فکریه یه خادم

پنجشنبه کونلری چیقار اجتماعی ، ادبی مجموعه

مدیر مرخص : الرهای صفا

۱ آغستوس ۱۳۲۹

آبونه

سنه لك آلتی آیلق

تورکیا ایچین ۴۰ غروش ۲۵ غروش

ممالک اجنبیه ایچین ۱۰ فرانق ۶ فرانق

نسخه سی ۵۰ یارمه

اسماعيل افندی — بيك ليرايه ياقين ؛ عبادتته پك صادق دكل اويله می ؟

صدیقه خانم — اوت ، هم اویله نماز ، اوروج کبی شیلرده پك قوجه سنك سوزیله یوله کایر کبی دكل .

اسماعيل افندی — تمام ، تمام . تطلیقی جائزدر . اویله یسه (امینه خانمی کوره رك) شیمدی کیدلم . (برک ره باشند آشانی پرده لری کندی ایلله دوزه لته رك آییجه قاپادقن صوگرا اودایه کیره ن امینه خانمه) امینه ، بز کیدیورز . شو خانك ایشنی گورده م ، هم خیری بر ایش بو آفشام کله م . سن دیشاری چیقما ، انوار العاشیقی اوقویادور ؟ نماز کی قاجیرما ، کیجه یاتسونا زندن صکره دعا کی ایت ، هان یات ، (هپ بردن چیقارلر .)

ارمهی مجلسی

امینه خانم ، سلیمان افندی

(بر مدت صوگرا امینه خانم گیره ، دوغرو اسماعیل افندیك قابادینی پرده یی آچار وبر ایکی دفعه آچوب ، قاپار ، صوگرا باشنده کی اورتویی داها بویوک بیر اعتنا ایلله اورتیر . تکرار نچره نك اوکته گیده ، صوگرا سونجیله قانییه قوشار .)

سلیمان افندی ، یاواشجه کیره رك — افندم ، امینه م ، عشووه کارم . بنی می چاغیردك ؟ نه سعادت .

امینه خانم — بز مکی شیمدی کیتدی ، آفشامده کلیه جگمش .. سلیمان افندی — نه آعلا . آفشامده کلیه جك . بیر چوقوره دوشسه ده قیامته قادار کلیه . بزده سنكله قیامته قادار ...

(آشانی ده قاپی نك آچیلدینی ایشیدیلیر)

امینه خانم — صوص .. قاپی آچیلدی ، افندی کلیور .

سلیمان افندی — آمان امینه ..

امینه خانم — یاواش سویله ، صوص ، شیمدی ...

سلیمان افندی ، تلاشله — شیمدی بن نه یاپارم ، نچره دن آشانی آتلاسم .

امینه خانم — اولماز ، کورولور . ردیل اولورز . عقلمه برشی کلیور . تمام ، (سونجیله) هاه ! وار اولسون چارشاف . اگر آرتق کیتمه مه به قیار ویرمشسه سانا چارشاف کییدیرر ، اوگندن کچیررم . اگر برشی اونوتمشسه پك قولای . (دیشاریدن اسماعیل افندیك سسی ایشیدیلیر ، امینه خانم قاپی به کیده رك) افندی سنمیسك ؟

اسماعيل افندی . دیشاریدن — ها ، بن ، ته وار ؟

امینه خانم — ایجری به کیره افندی ، ناخمر وار !

اسماعيل افندی ، دیشاریدن — پك آعلا ، کیم ، حوریه خانمی ؟

امینه خانم — نه وهت ، سلیمان افندیك والده می .

اسماعيل افندی ، دیشاریدن — کیسه می ویر . اونی آلمایه کلدیم ، (امینه خانم کیسه یی قاپیدن اوزاتیر) حوریه خانم ناصلسك ؟ امینه خانم — چوق شکر آییجه . یالکز براز باشی آغریورمش .

اسماعيل افندی ، دیشاریدن — باشیمی آغریورمش . کچر ، بیر عربکیری علی افندی به کیتسین . نفسی کسکیندر . چابوق آئی اولور . بن کیدیورم ، (اوزاقدن سسی ایشیدیلیر) امینه ، حوریه خانمه سویله . سلیمان افندی به بدن چوق ، چوق سلام سویله سین ، کوزلرندن اوپریم . (پرده اینز)

سليم اسفندیار

حیات اعظم

جون استوارت میل

حیاتی

« بن ، برشی ، یا پیغه موفق اولمش ایسه م ؛ اوموقیتی سائر بر چوق شرائط واحوال مسعوده دن صرف نظر پدریمك بکا ویرمش اولدینی تربیه یه مدیونم . بنلکی تشکیل ایدن بو تربیه سایه سنده معاصرینجه نسبتله ربع عمر قدر بر زمان قازانمش اولمق کی برکارت آمین ایده بیلدم . » دییه ن جون استوارت میل ؛ بنقهام ایلله ریقاردونك دوستی وهندستان انکلیزی تاریخنك مؤلف مشهوری اولان (جیمس میل) ك اوغلی وشا کردیدر . ۲۰ مایس ۱۸۰۶ تاریخنده لوندرده دنیا به کلیشدر .

استوارت میل هم عقلاً ، هم علماً پدرینك شدتله نظارتی آلتنده ؛ واونك تعین ایتدیکی محرك تکاملی تعقیباً بویودی . افکار عالیه و آمال نجیبه ایلله مشبوع برنیم عرفان ایچنده ودائماً یوکسك ذکالره حال تماسده بولوندریله رق تکمیل ایتدی . هنوز حد بلوغه وارمه دن پدرینك منتسب بولوندینی هند قومانیه سنه داخل اولوشی مدار معیشتی تأمین وتسهیل ایتش اولدوغندن بوسایه ده اویله فرصترلره اتمهاز ایتدیکه ذهنی کورلتمه مکله برابر نظر امعانه جدی تجربه لر عرض ، بناء علیه بوتون حیاتی اك عالی ملاحظات مجردیه حصر وتخصیص ایده بیلوردی .

(ته‌نوقريت)، (ده‌تيس)، (پولپ)، (هاليقارناس) کي مهم آدم‌لری کاملاً او قوم‌مشدی؛ و آرسطونک علم بلاغتني مختصر برپان داخلنده ترتيب و تأليف ايلمشدی. متعاقباً جبری، هندسه‌يي، جبر اعلايي، و حساب تفاضلي‌ني تحصيل ايلدی و بونلری کندی کندينه‌او کردند. اون براي‌ه‌اون ايکي آراسنده تاريخي تأليف و بونده مشروطيت مسائلني مناقشه‌ايتمش ورومانک ده‌موقراتلرينه طرفدارلق کوسترمش ایدی. ينه بوياشده منطق علمنه و عمليات ذهنيه قاعده‌لريني تحقيقه قويولدی.

اون اوچ ياشنده علم اقتصاد اوزرينه اويله مکمل تبعاعده بولوندی که پدري‌بيله بالاخره اقتصاده دأريازديني اثرده اوغلندن استفاده ايتمشدر. بويالك اثر اقتصاديسنده جون استوارت ميل؛ آدام سميتي تنقيد ايتمشدی. بودرجه صرب بر مشغله ذهنيه‌نک بوچوجق اوزرنده وخيم نتيجهلر کوسترمه‌مسی استادکده، طلبه‌نک‌ده نه‌قدر خارق‌العاده برينيه و مزاجه مالک اولدقلريني اثبات ايدر. بوقدر شدتلي ابر تعليم و تربيه‌يه منقاد ايدلمش اولديغندن طولايي جون استوارت ميل عمري اولدجه کندی کنديني تبريکدن فارغ اولمشمش و او تربيه سياه‌سنده دماغنه فوق‌العاده بر قدرت عقليه ادخار ایده‌بيلمشد.

فلسفه‌ده و نظريات فکريه‌ده استوارت ميل اون طقوز-نجي عصرک‌الکتمين متفکرينندن بريدر. شوقدر که آلايني تربيه کرچه محاکات ذهنيه‌يه خادم اولان ملکات عقليه‌يي ده کسکين، ده نافذ برحاله کتيرمش ايسه‌ده کنديسنه‌وقايع وحداثات عادييه تحقيق ذوقتي ویرمه‌مش؛ مشاهدات شخصيه ايچون بر ميل و قابليتده اويانديره‌مه‌مشدر؛ يعني بو تربيه کوکل احتياجاتي، حسياتي حساب‌آلمه‌مش، شفقت حسني تقويه ایده‌مه‌مشدر. آنک ايچون ابتدالری قناعت ذاتيه‌سني برخشونت مخصوصه ايله‌بيان و کنديسنه‌شأبئه خطادن بري کورولمه‌ين افکارى درحال رد ايتديکندن کنج ارقداش‌لری استوارت ميلي عادتاً فابريقه‌ده پالمش برماکنه کي تلقی واهمال ايتمشلر؛ فقط صوکرالری

بوچوجق عمرينک ايلک صفحه‌سنده خارق‌العاده برطرز تربيه‌يه منقاد بولونمشدر که بويکفيت بالخاصه ذکره شايان بر تجربه مخصوصه تشکيل ايدر.

«طفوليتي احاطه ايدن شرائط خصوصيه و احوال و ظروف چوجقه اعتيادات ابتدائيه‌يي و بويالك عادت‌رده انسانک سحيه اصليه‌سني و مزاجني تشکيل ايدر. بناء عليه چوجق وحتي جنين حس ايتمکه باشلاديني آندن اعتباراً مزاج تشکله باشلار؛ و او زمان حصوله کلن اعتيادات آراتق بوتون عادات سائر يه تحکيم ایده‌جک درجه‌ده قوي اولور.» اعتقادنده بولنان جيمس ميل چوجقلرک روحه منات مزاج افاضه ايتمک، ذکاوتلرينک نشوونما و انکشافني تأمين ايلک ايچون تعقيبي ايجاب ايدن لايتغير بعض افکار شخصيه‌يه مالک ایدی؛ و اوغلنه ويره‌جکی تربيه‌نک، رياضت معنويه‌نک طرز تطيقي بالتعيين اويله‌جه حرکت ايتدی.

دها هنوز اوچ ياشنده ايکن؛ چوجق، روم الفباسني اوکرمش؛ سکر ياشنده ايکن (هرودوتي)، (سيروپدي‌ني**)، (سوقراطک محاضراتي)، (لوسيه‌نک برقمسني)، (ايزوقراطک‌ده مونیک و نيقوقلسني)، (فلاطونک آلتی ديبالوغني) .. الخ .. متن اصليلرنده او قوم‌مشدی. بوياشده کوچک قيز قيرنداشنه تعليم و سيلاه‌سيلاه لايتنجه‌يي ده اوکرمکه (هوم)، (کيهن)، (هوک)، (رولن)، (ميلار) کي آغير باشلي مورخينک انکليز حکومتي حفته ملاحظات اسمنده کي آثاری تبعه باشلادی.

سکر دن اون ايکي ياشنه قدر لاتين مؤلقلری اراسنده (فيرثيل)، (هوراس)، (فهر)، (سلوست)، (اوديد)، (ته‌رانس)، (چيچه‌رون)، (لوقره‌س‌ي همان همان تماماً؛ روم مؤلقلرنندن ده (هومروس)، (سوفوقلس)، (ته‌دييد)، (آريستوفان)، (کسه‌نوفون)، (ده‌موستن)، (ته‌نين)، (ليزياس)،

[**] سيروپدي: احمد مدحت افندي مرحوم طرفندن خبرنامه ناميله نشر اولنمشدر.

بو آدمك غایت چو يك بر عقل ايله مناظرات منطقیه کیریشدیکنی کوردکری زمان بویوک بر حیرت ایچنده قالمشردی. حیات حقیقیه تماس ایده ایده استوارت میل طبعنده کی خشوتی یواش یواش تعدیل ایلدی. وبالخاصه فرانسزجه بر کتاب کنديسنی تداوی به باشلادی. (مارمونتک خاطراتی)، بو کتابده بر نقطه استوارت میل هیجانه کتیره بيلمشدی. وبر کوز یاشی ايله وجدانه تحکم ایدن کابوس اضطرابی دفع ایده بیلدی. (ورز - ورز) ک اشعاری او قومقدن حظ دویدی. وبوشعرلردن حس ایتدیکه محاسن طبیعتی ساکتانه تماشا ایتمکده حقیق ودائی بر ذوق وارد. غالباً فضله ذهن یورغونلغک تأثیر ايله اوله حق؛ ستوارت میل پک چوق عصبي حاللر کچیرمشدی. شبهه یوق که بوخسته لقدن صوکره قورتولدی. فقط؛ آره صره یأس و کدردن ینه کندينی قورتارامیوردی. بوکی اختلاجات و متاعب عصبيه دن همان کاملاً خلاص اولسنه سودیکی بر قادین سبب اولمشدر؛ مادام تایلار. بو قادینی تمام یکریمی سنه صمیمی اوله رق سومشدی. حالبوکه قادینک قوجه سی ده واردی. کرچه بو محبت هر دورلو شهبدن بری وصاف ایدیسده ایکی روحک بورابطه صمیمیه سنی سؤقتسیر ایتک ایسته ینلرده اوله مش دکلدر. هر نه ایسه قادین طول قالدی. (میل) اونی تزوج ایتدی. (۱۸۵۱)

فیلسوف خاطراتنده بوخصوصه دائر شوملاحظاتی قید ایتمشدر: «بوفلا کتدن نجه اقصای سعادت اولان مقصدی استحصاله هیچ بر مانع یوق ایدی. بناء علیه مادام تایلار؛ مادام میل اولدی. یدی بچق سنه بوسعادت ايله بختیار یاشادم.» شو سطرلرده باقکیز: «مادام تایلار عمرمده کوروب طانییدیغ انسانلرک هر وجه ايله ک زیاده شایسته تحسین اولانی ایدی؛ حکمت و کیاست اعتبار ايله نجه معتبر اولان تمثال کماله ک زیاده یا قلاشان او ایدی. ذکاسی او ايله خارق العاده بر جهازه بکزرردیکه ملاحظات فلسفیه کک یوکسک

طبقاتنده اولدوغی کی حیات روزمره کک عادی، کک کوچوک خصوصاتنده دخی محافظه کمال ایدردی. روحی رقیق و آتشین، فصاحتی و بلاغتی مکمل ایدی. اکر قادینلره مسلاک سیاسی آچیق اولسه یدی؛ شبهه یوق که بوقادین انسانیتک اعظمی اراسنده کک عالی بر موقع طوتاردی. عدل و حقانیت کنديسنده بر هاجسه فطریه ایدی. بوکون و صوکره بتم اثرلیری و بی هرکم یاد ایدرسه، دوشونورسه اونومه سین که بو اثرلر کیشینک دکل اوچ کیشینک - مقصدی بالذیریدر. محصول فکریدر.» دییور.

محبتک بو درجه هیجانه شاعرانه بر سماحت اولیورکه طبعیدر. آکلایورز که بو سوزلرده بویوک فیلسوف استورات میل بزم محترم و سوکیلی شاعرینز عبدالحق حامد کک افندی کی رفیقه سندن بحث ایدرکن (بن واسطه ایم اثر آنکدر) دیمک ایسته یور.

بوقادین اولماسه یدی استوارت میل بلکه بوقادار مسعود بر عمر کچیرمه ز، ایلک دملرنده فکر ذبونی اولدوغی یأس و الم ایچنده خراب اوله رق اوعلی انسانیتی محروم ایلردی. رفیقه سنه کلنجه، اوقادینجیزده صاف و تمیز بر طور ايله ادعا ایدیور که قوجه سنک یازدیغی او مهم اثرلره بر حرف بیله علاوه ایتمه مشدر. ایسته بو اعترافات متضاده قارشیننده بز مسئله یی حل ایده بیله جکیز.

آکلاشیلیورکه بوقادینک قدرشناسلنی، شفقتی، حرمتی سایه سنده مسعود و بختیار یاشامق ايله (میل) اوکوزل اثرلرینی یازایلشمش و انحق اوسایده یازایلشمشدر. بلکه قادین بیله مهم بر فکر و یرمه مشدر. فقط محقق که حیات عضویه کک تخمینی دکل؛ فیضی رنکینی، رایحه سنی و یرن نور کی تأثیر ایتمشدر. فقط بو مسعود حیات میلک دیدیکی کی مع التأسف، یدی بچق سنه دوام ایتمش، واک اولقادین فرانسه ده وفات ایتمش؛ قونتوته سنه ده دفن اولمشدر. بویوک فیلسوف زوجه سنک؛ مزارینه

کورولدیغی ینه اوتریه سقیمه نك سیئاتندن اوله رق ایشی قدره عطف ایله چکیلوب کیدیورلر ..

قدر! بوکله حیات مملکت و ملتده نه قدر فنا بررول اوینامشدر. قدرک نهدن عبارت اولدیغی، اساسات اسلامیهده مقدراتک نه صورتله بولندیغی بیلمیان و او کریمک ایسته میانلر هر ایشک بلا مزاحم مقدر ایسه حصول بوله جغه معتقد اولدقلری کبی ظهور ایدن وقایع مؤسفه نكده اسباب حدوتی قدره عطف ایدرلر. صوکه روم ایلینک ضیاعی ذاتا مقدر ایش... بوتقدیری کندمژک احضار ایتدی کمزی کندی عجز و جهلمزک، کندی تدیرسز لکمزک بو فلاکتی تهیه ایتدیکنی قبول ایتمک کران کایور. فقط نه ایسه اعتراف اولمایدیرکه آرتق بو عجز و تسلیمیت ایله یشامق قابل اولمه جقدر.

ماضی ایله اوغراشمغه نه حاجت؛ آتیزی تأمینه غیرت ایتلی ز. ماضیهده عبرت آلمق و استقبالی اوکا کوره تهیه ایتمک ایچون مراجعت ایدرز. بناء علیه شیمدی یاپیله جق ایلاک حرکت ذهنلره صوقیلان بوکبی اعتقاداتی کوکندن قالدیروب آتمق، بو منبع خرافاتی اساسندن قوروتق اولمایدیر. عزم و تشبیه محو ایدن، سعی عقامت و فلیجه اوغر اتان و زردن، نه کبی منابع خسیسه دن چیقدقلری آراشدیر لمق سزین قبول اولنان بعض ضررب امثالز واردر. اونلری یالکر عائله رئیس لرینک دکل، حتی قابل اولسه ییدی مؤلف لک بیلله کتابلرنده، قاموسلرنده استعمال ایتمه لرخی ایستیه جکدم؛ چوق چالیشانک چابوق یوروله جنی، عقلک کسی اولیوب دادحق بولندیغی ومع التأسف دواژده کی معاملتیز حقنده دایما قوللانیلان این ایشک آلتی آیده چیقه جنی کبی ضررب امثال هپ بو جمله دن دکلیر؟

بونلر حس ایدیلوب کورولمک سزین حیات ملتی زهرالین عواملدر. فقط بونلر نصل قابل ازاله در؛ ایشته مسئله نك الک مهم روحی و عقده سی بوراده در. بوناویر یله جک جواب مرضمژک تدایوسی هیج اولمازسه بر ربع عصر صکره قابل اوله جغنی افهام ایتسه ده نه ضرر؛

«دنیا ده بونک کبی برقچ دانه ده و جدان و عقل صاحبی انسان اوله ییدی؛ بو طوپراق بکله یوب امید ایتدی کمزیر اولوردی» سوزلرینی حک ایتدیر مشدر.

ممتاز زاده نورالدین

مملکتک خلاصی نهیه متوقفدر؟

صوکه عصر مدنییه ادامه موجودیت، آنجق بو عصره لایق برطرز تربیه مالک اولق، بو عصره موافق بر فکر ایله دوشونمکله قابلدیر. یکرمنجی عصر ایچون مقتضی قفالره صاحب اوله میان بر ملت ترقی دکل، محافظه حیات بیلله ایده مز. بناء علیه ابتدا، یشامق ایچون اساس اتخاذ ایدلمسی ایجاب ایدن بو دستور متینی قبول ایلدی، ثانیاً ایستیلان طرز تفکر و تربیه یی آلفه چالیشمایدیر. بر شخصک تربیه سی، بولندیغی عائله تربیه سیله ابتدار و بو ابتدائی تلقیح اساس رصینی تشکیل ایدر؛ بالاخره مکتبلرده تعقیب اولنه جق درس لر، کوریه جک تحصیلر نه قدر مکمل اولسه اسکیمی اوزهرین اورولمش بر جلا مقامه کچر. ذهنلری، اعتقادات سخیفه و غریبه ایله ملولان چو جقلرک، مکتبه ده کی تحصیللری اولسه اولسه دماغلردن آنجق او افکار مظلومه یی سلب ایده بیلیر و بک نادر بعض سیالردن قطع نظر اونلره یکی طرزده تفکر اقتدارینی بخش ایده مز. بونک ایچون، بر ملتک ترقیسی و آتییی چو جقلرینه ویریه جک طرز تربیهیه مقصوددر. اونلر حقیقه نه درجه تقریب ایدیلرک بیودیلیر، ذهنلری نه قدر سالم و تمیز افکار ایله پرورده اولنورسه آتیلری اودرجه امین بولنور. بو طرز تربیه مع الاسف، شمدییه قدر مملکت مزده بر جای قبول کورده مدی. چو جقلر نه ولرده علی اکثر اعصابی ضعفه القا ایدن مخوف حکایه لر ایجریسند بویور و حیات عائله قاریشمنجه آلقلری طرز تربیه نك صدمه لرینه اوغرایه رق ایلهرییه بر آدیم بیلله آتیه میورلر؛ تشبث ایتدکلری ایشلرده شبهه سز تحصیل و تربیه نك نقصانی طولانیسیله بر موفقیت سزک